

2023 ОНЫ 03 ДУГААР САРЫН 24-НИЙ ӨДӨР, БААСАН ГАРАГ

ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛ

НЭГДСЭН ХУРАЛДААН

ХУРАЛДААН ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ ХЭЛТЭС

Та хуралдааны тэмдэглэлийн цахим хувьтай дараах
QR кодыг уншуулан танилцах боломжтой.

НЭГДСЭН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛИЙН АГУУЛГА
2023 оны 03 дугаар сарын 24-ний өдөр, Баасан гараг

<i>Хуралдааны тэмдэглэлийн агуулга</i>	<i>1</i>
<i>Хуралдааны товч тэмдэглэл:</i>	<i>2-7</i>
<i>Хуралдааны дэлгэрэнгүй тэмдэглэл:</i>	<i>8-78</i>
<hr/>	
<i>1. Женев хотноо 1958 онд баталсан “Дугуйт тээврийн хэрэгслүүд, тэдгээрт суурилуулан ашиглаж болох тоног төхөөрөмж, эд ангид зориулсан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын уялдуулан тохируулсан техникийн дүрмийг хэрэглэх болон эдгээр дүрэмд үндэслэн олгосон баталгааг харилцан хүлээн зөвшөөрөх нөхцөлийн тухай хэлэлцээр”-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төсөл /Засгийн газар 2023.01.16-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, соёрхон батлах/</i>	<i>9-9</i>
<i>2. “Төрийн өмчөөс орон нутгийн өмчид эд хөрөнгө шилжүүлэх тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл /Засгийн газар 2023.01.18-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх, үргэлжилнэ/</i>	<i>9-10</i>
<i>3. “Байнгын хорооны даргыг сонгох тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл</i>	<i>10-14</i>
<i>4. “Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл</i>	<i>14-14</i>
<i>5. Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүд /Засгийн газар 2023.01.18-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх/</i>	<i>14-29</i>
<i>6. Засгийн газрын гишүүнээс чөлөөлөх тухай Монгол Улсын Ерөнхий сайдын танилцуулга</i>	<i>29-32</i>
<i>7. Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Тэмүүлэн нарын 4 гишүүнээс Эрүүл мэндийн сайдад хандаж “Хувийн хэвшил, орон нутгийн эмнэлгийн байгууллагад тулгамдаж буй асуудлын талаар” тавьсан асуулгын хариу сонсох</i>	<i>33-78</i>

ХУРАЛДААНЫ ТОВЧ ТЭМДЭГЛЭЛ

Тав.Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүд /Засгийн газар 2023.01.18-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх/

Хэлэлцэж буй асуудалтай холбогдуулан Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга П.Сайнзориг, мөн яамны Хууль зүйн бодлогын газрын дарга Ш.Цолмон, Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн захирал Х.Эрдэм-Ундрах нар оролцов.

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хууль, эрх зүйн газрын дарга Г.Агар-Эрдэнэ, мөн газрын Зөвлөхүүдийн албаны зөвлөх Бат.Баярмаа, Байнгын хорооны асуудал хариуцсан хэлтсийн Хууль зүйн байнгын хороо хариуцсан референт П.Хулан нар байлцав.

Төслийн үзэл баримтлалын талаарх илтгэлийг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Х.Нямбаатар, хуулийн төслийг хэлэлцэх эсэх талаарх Хууль зүйн байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Дэлгэрсайхан нар танилцуулав.

Илтгэл болон Байнгын хорооны санал дүгнэлттэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн О.Цогтгэрэл, Ж.Батжаргал, Ш.Адъяаа, Г.Тэмүүлэн, Б.Бат-Эрдэнэ нарын тавьсан асуултад Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Х.Нямбаатар, Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга П.Сайнзориг нар хариулж, тайлбар хийв.

Г.Занданшатар: Байнгын хорооны саналаар Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төслүүдийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэх нь зүйтэй гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 21

Татгалзсан: 22

Бүгд: 43

48.8 хувийн саналаар Байнгын хорооны санал дэмжигдсэнгүй.

Улсын Их Хурлын гишүүн С.Чинзориг дээрх саналыг “дэмжсэн” боловч санал хураалтаас хоцорч, “эсрэг” гарсан тул дээрх санал хураалтыг хүчингүй болгож, дахин санал хураалт явуулах горимын санал гаргав.

Г.Занданшатар: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Чинзоригийн гаргасан горимын саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 24

Татгалзсан: 19

Бүгд: 43

55.8 хувийн саналаар горимын санал дэмжигдлээ.

Г.Занданшатар: Горимын санал дэмжигдсэн тул дээрх санал хураалтыг дахин явуулья.

Зөвшөөрсөн: 26

Татгалзсан: 17

Бүгд: 43

60.5 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэх нь зүйтэй гэж үзсэн тул анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Хууль зүйн байнгын хороонд шилжүүлэв.

Уг асуудлыг 11 цаг 56 минутад хэлэлцэж дуусав.

ХУРАЛДААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТЭМДЭГЛЭЛ

*Тав.Хууль тогтоомжийн тухай хуульд
нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай
хуулийн төсөл болон хамт өргөн
мэдүүлсэн хуулийн төслүүд /Засгийн
газар 2023.01.18-ны өдөр өргөн
мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх/*

Хууль санаачлагчийн илтгэлийг
Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд
Хишгээгийн Нямбаатар танилцуулна.
Индэрт урьж байна.

Х.Нямбаатар: Улсын Их Хурлын
дарга, эрхэм гишүүд ээ,

Засгийн газраас санаачлан
боловсруулж Улсын Их Хуралд 2022 оны
11 дүгээр сарын 30-ны өдөр өргөн
мэдүүлсэн Хууль тогтоомжийн тухай
хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай
хуулийн төслийг Улсын Их Хурлын
чуулганы 2022 оны 12 дугаар сарын 23-
ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх
эсэхийг шийдвэрлэх явцад Улсын Их
Хурлын гишүүдээс хууль тогтоомж
санаачлах эрхийн хүрээ хязгаартай
холбоотой зохицуулалт Монгол Улсын Их
Хурлын тухай хуульд зохицуулснаар үлдэх
нь зүйтэй гэсэн санал гарсан бөгөөд
үүнтэй холбогдуулан хууль санаачлагч
хуулийн төслөө татан авсан.

Хуулийн төслөөс хууль тогтоомж
санаачлах эрхийн хүрээ хязгаартай
холбоотой зохицуулалтыг хасаж, бусад
зохицуулалтыг хэвээр үлдээн Засгийн
газраас дахин боловсруулж Улсын Их
Хуралд өргөн мэдүүлсэн бөгөөд хуулийн
төслийн үзэл баримтлал болон хуулийн
төслийг хэлэлцэх эсэхийг
шийдвэрлүүлэхээр Улсын Их Хурлын
чуулганы нэгдсэн хуралдаанд
танилцуулж байна.

Хуулийн төсөлд зарчмын шинжтэй дараах өөрчлөлтүүдийг тусгалаа.

Нэг.Хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлд Засгийн газраас санаачлах хуулийн төслийг тусган төлөвлөдөг бөгөөд Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүнээс санаачлах хууль тогтоомжийн төсөлд хамаардаггүй тул уг үндсэн чиглэлийг Засгийн газар өөрөө баталж Улсын Их Хуралд танилцуулахаар өөрчлөх нь зүйтэй гэж үзлээ. Өөрөөр хэлбэл Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн нь Үндсэн хуульд заасан бүрэн эрх, хууль санаачлах эрхийн хүрээ, хязгаартаа багтаан хэдийд ч хууль санаачлах эрхтэй гэж үзсэн болно.

Хоёр.Олон улсын туршилагаас судлан үзээд хуулийн төслийн танилцуулгыг товч болон дэлгэрэнгүй хийхээр тусгаж дэлгэрэнгүй танилцуулгад хуулийн төсөл болон дагаж гарах хуулийн төслийн зүйл, хэсэг, заалт тус бүрээр өөрчлөлт оруулах болсон үндэслэл, шаардлага, хуулийн төсөлд хэрэглэсэн нэр, томъёо, ухагдахууны үүсэл, хуулийн төслөөр зохицуулж байгаа харилцаа түүний зохицуулалтыг хэрхэн ойлгох талаарх мэдээллийг оруулахаар заалаа. Ингэснээр хууль санаачлагч ямар агуулгаар холбогдох зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгасан талаар хууль хэрэглэх явцад ойлгомжгүй нөхцөл байдал үүсвэл танилцуулгад дурдсан тайлбарыг эх сурвалж болгон ашиглаж болох зохицуулалтыг тусгав.

Гурав.Хуулийн төсөлтэй холбогдуулан хуульд заасан агуулга ижил боловч өөр бичилттэй тухайн нэр томъёог дагаж өөрчлөх шаардлагатай тохиолдолд холбогдох бүх хуульд өөрчлөлт оруулах шаардлагатай болдог. Тухайлбал Улсын Их Хурал 2022 оны 6 дугаар сарын 17-ны өдөр баталсан Зөвшөөрлийн тухай хуулийн шинэчилсэн

найруулгатай холбогдуулан тусгай зөвшөөрөл гэсэн нэр томъёог зөвшөөрөл гэсэн агуулгаар өөрчлөхтэй холбоотой 70 хуульд өөрчлөлт оруулсан байдаг. Иймд хууль тогтвортой байх үүднээс хуулийн төсөлтэй холбогдуулан бусад хуульд заасан нэр томъёог ижил агуулгаар ойлгож, хэрэгжүүлэх, хэрэглэх тайлбарыг хуулийг дагаж мөрдөх журмын зохицуулалт тусгаж болох зохицуулалтыг тусгав.

Дөрөв.Одоогийн хууль тогтоомжоор улсын Их Хур талаас баталсан хуулиудын албан бус орчуулгыг хийх талаар ямар нэгэн зохицуулалт төсөлд байхгүй бөгөөд Хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хуулийн албан бус орчуулгын санг бүрдүүлж хуулийг хувийг эрх зүйн мэдээллийн цахим хуудсанд байршуулахаар тусгалаа.

Түүнчлэн хууль санаачлагч худалдаа хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр боловсруулсан хууль тогтоомжийн төсөл болон хуульд заасны дагуу судалсан судалгааны тайланг 60-аас доошгүй хоногийн хугацаанд эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн системд байршуулж санал авахаар тогтлоо.

Ингэснээр Монгол Улс АНУ-ын хооронд байгуулж Улсын Их Хурлаас соёрхон баталсан олон улсын худалдаа хөрөнгө оруулалтын асуудлаарх ил тод байдлыг хангах тухай хэлэлцээрийн худалдаа, хөрөнгө оруулалтын тухай хууль тогтоомжийг англи хэл дээр хэвлэн нийтлэхээр заасан зохицуулалтын хэрэгжилтийг хангахын зэрэгцээ хуулийн албан бус орчуулгыг хийх нь бүхэлдээ судалгаа шинжилгээний болон эдийн засгийн ихээхэн ач холбогдолтой гэж үзэж байна.

Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хүчин төгөлдөр дагаж мөрдөхөөс өмнө Улсын Их Хурлаас баталсан хуулиудын англи хэлний албан

бус орчуулгыг холбогдох байгууллагууд уг хуулийг дагаж мөрдөж эхэлснээс хойш 3 жилийн хугацаанд хариуцан гүйцэтгүүлэхээр дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төслийг боловсрууллаа.

Тав.Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд заасан Улсын Их Хурлын батлах шаардлагатай Хөгжлийн бодлогын баримт бичгийг Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан үнэлгээ, судалгаа хийх шаардлагагүй тул холбогдох өөрчлөлтийг тусгав.

Зургаа.Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийх хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт, шинжилгээ хийх аргачлалын давхардлыг арилгах Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн эрх зүйн үндсийг хуульчлах өөрчлөлтийг тусгав.

Хуулийн төсөл бүхэлдээ хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулахад иргэд хөрөнгө оруулагч нарын оролцоог хангах, санал авах, батлагдсан хууль тогтоомжийг сурталчлах мэдээллээр тэднийг хангахад чиглэсэн гэж үзэж болно.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлал болон хуулийн төслийн хэлэлцэх эсэхийг шийдвэрлэж өгнө үү.

Г.Занданшатар: Төслийн талаарх Хууль зүйн байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын гишүүн Борхүүгийн Дэлгэрсайхан танилцуулна. Индэрт урьж байна.

Б.Дэлгэрсайхан Улсын Их Хурлын дарга, эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын Засгийн газраас 2023 оны 01 сарын 18-ны өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг хэлэлцэх эсэх асуудлыг Хууль зүйн байнгын хороо 2023 оны 03 дугаар

сарын 21-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцлээ.

Хууль санаачлагч хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлийг Засгийн газар баталж Улсын Их Хуралд танилцуулах, хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлалыг анхдагч хуулийн төсөл болон хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хуульд зарчмын шинжтэй зохицуулалт оруулж байгаа хуулийн төслийг боловсруулахад ашиглах, хууль тогтоомжийн төслийн төрлөөс багц хуулийн төслийг хасах, хуулийн төслийн танилцуулгыг товч болон дэлгэрэнгүй хэлбэрээр бэлтгэх, хууль санаачлагч өөрийн санаачилсан Улсын Их Хурлаар батлуулсан хуулийн албан бус орчуулгыг хийх зэрэг зохицуулалтыг тусган хуулийн төслийг боловсруулсан байна.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар хэлний бодлогын үндэсний зөвлөлийн дэргэд Хууль зүйн хэлний салбар зөвлөл ажиллах тухай заалтыг өөрчилж Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн дэргэд ажиллахаар тусгаж, бүрэлдэхүүн, ажиллах журмыг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд батлахаар тусгасан бөгөөд төрийн байгууллагад дээрх хүний нөөцийн болон санхүүгийн тодорхой зардал үүсэхээр тооцоолол гарсан гэж хууль санаачлагч үзсэн байна.

Хуулийн төслийг *D-Parliament.mn* цахим хуудаст байршуулан олон нийтийн саналыг авч байгаа болно.

Байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслийг хэлэлцэх үед Улсын Их Хурлын гишүүн Мөнх-Оргил батлагдсан хуулиас гадна өргөн мэдүүлсэн хууль тогтоомжийн төслийн орчуулгыг хийх эсэх Хууль зүй, дотоод хэргийн яам болог Гадаад харилцааны яам хамтран нэгж байгуулан хуулийн албан бус орчуулгыг хийх боломж байгаа эсэх талаар, мөн Улсын Их Хурлын гишүүн Адышаа хууль санаачлах хүрээ хязгаарын талаар,

Улсын Их Хурлын гишүүн Энхбаяр хууль тогтоомжийн боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлийг Улсын Их Хурал баталдаг байсныг Засгийн газар баталж Улсын Их Хуралд танилцуулахаар өөрчлөх болсон үндэслэл шаардлагын талаар асуулт асууж, хариулт авсан болно.

Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх буюу 72.7 хувь нь үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжиж чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх нь зүйтэй гэж үзсэн болно.

Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,

Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төслүүдийг хэлэлцэх эсэх талаарх Хууль зүйн байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг хэлэлцэн шийдвэрлэж өгөхийг та бүхнээс хүсье. Анхаарал тавьсанд баярлалаа.

Г.Занданшатар: Ажлын хэсгийн гишүүдийг танилцуулъя. Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга Пүрэвжавын Сайнзориг, Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Хууль зүйн бодлогын газрын ахлах шинжээч Шагдарсүрэнгийн Цолмон, Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн захирал Хүрэлбаатарын Эрдэм-Ундрах. Дорждэрэмийн Цолмон чинь Хууль зүйн бодлогын газрын дарга нь уу. Танайх их олон Цолмонтой юм байна. 5 Цолмонтой. Дандаа Цолмон гэдэг

нэртэй хүнийг Нямбаатар сайд авдаг юм байна.

Хууль санаачлагчийн илтгэл болон Байнгын хорооны санал дүгнэлттэй холбогдуулж асуулт асуух Улсын Их Хурлын гишүүд нэрээ бүртгүүлнэ үү. Бадмаанямбуугийн Бат-Эрдэнэ гишүүнээр тасаллаа. Ингээд Одонгийн Цогтгэрэл гишүүн асуулт асууна.

О.Цогтгэрэл: Энэ хууль 3 сарын өмнө билүү орж ирээд Улсын Их Хурлын гишүүдийн хууль санаачлах эрхэд халдсан байна гээд хууль санаачлагчид нь буцааж татаж авч байсан. Одоо орж ирж байгаа энэ хувилбарыг харахаар энэ дээр нэг ийм зүйл заалтууд байна л даа. Хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлийг Засгийн газар баталж Улсын Их Хуралд танилцуулна. Хууль тогтоомжийг боловсруулах үндсэн чиглэлийг Засгийн газар батална. Энийгээ Улсын Их Хуралд танилцуулна. Энэ яг ямар юу гэсэн утгатай заалт вэ. Засгийн газарт өөрт нь хуулиа санаачлах, төрийн бодлогоо тодорхойлох, хууль зүйн бодлогоо тодорхойлох эрх байхгүй болж байна гэсэн үг юм уу. Хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлийг Засгийн газар батална. Улсын Их Хуралд зөвхөн танилцуулна, сонсгоно. Энэ чинь өөрөө Улсын Их Хурлын өөрийнх нь хууль санаачлах, бодлого тодорхойлох бүрэн эрхэд халдаж байгаа ийм айхтар зүйл заалт биш үү. Өмнөх буцсан зүйл заалтаас агуулгын хувьд бараг давсан ийм зөрчилтэй заалт энэ дээр харагдаж байна л даа. Тэгэхээр энэ дээр хууль санаачлагчид бас тайлбар хийгээч. Энэ чинь өөрөө Үндсэн хуулийн ч зөрчлийн асуудал үүний цаана агуулагдаж байгааг бас.../минут дуусав/

Г.Занданшатар: Хишгээгийн Нямбаатар сайд хариулъя.

Х.Нямбаатар: Цогтгэрэл гишүүн ээ, энэ яг одоо байгаа зохицуулалтыг бид нар 2 ажил хийхгүй нэг ажил хийе л гэж

байгаа шүү дээ. Өөрөөр хэлбэл тухайн хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлийг зөвхөн Засгийн газар Их Хуралд оруулж ирдэг. Түүнийг Их Хурал ёсчилдог. Өөрөөр хэлбэл 4 жилд ийм ийм хуулиудыг бид Их Хурлын Засгийн газраас өргөн мэдүүлэх хуулиудыг бид нар хэлэлцэж батална гэж байгаа юм. Энэ тохиолдолд бид нар өөрсдөө Засгийн газар хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлээ батлаад түүнийгээ Их Хуралдаа танилцуулаад явъя. Ийм дараалалтай хуулиудыг. Өөрөөр хэлбэл эдийн засгийг өөд татах хуулиудыг эрх зүйн шинэтгэлийг хийх хуулиудыг бид нар энэ 4 жилд Засгийн газрын зүгээс өргөн мэдүүлнэ л гэдэг агуулга ярьж байгаа. Засгийн газраас өргөн мэдүүлдэг хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлд бусад хууль санаачлах эрх бүхий 77 субъектийн асуудлыг давхар шигтгэж батлах тухай ойлголт ярьдаггүй шүү дээ.

Тэгэхээр бид нар зүгээр л нөгөө Засгийн газраас өргөн мэдүүлэх хуулийн дэс дараалал жагсаалтаа өөрсдөө батлаад явъя л гэж байгаа юм. Тэрнээс биш таны ярьж байгаа шиг тийм сүржин даржин Их Хурлын хууль санаачлах, хууль батлах эрхэд халдаж байгаа тэр зүйл байхгүй.

Г.Занданшатар: Одонгийн Цогтгэрэл гишүүн тодруулж асууна.

О.Цогтгэрэл: Өмнө нь Засгийн газар үндсэн чиглэлээ батлаад Улсын Их Хуралд хэлэлцэх асуудлын дарааллуудад ороод батлагдаад явдаг байж. Энэ зүгээр танилцуулна, сонсгоно гэдэг байгаагаар л асуугаад байна шүү дээ. Сонсгоно, танилцуулна л гэхихсэн байна. Танилцуулна гэдэг чинь батлуулахгүй юм байна.

Хоёрдугаарт нь энэ хуулийг дагалдаад Дэгийн тухай хууль бас орж ирсэн байна л даа. Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийг зөвхөн Улсын Их Хурлын гишүүн

өргөн барина гэсэн заалт би уншиж байсан санагдах юм. Дэгийн тухай хуулийг Засгийн газар өргөн барьж өөрчилдөг гэсэн заалт байхгүй л байсан санагдах юм. Энэ дээр яагаад Засгийн газраас өргөн барьсан хуульд Дэгийн тухай хуулийг дагалдаж орж ирж байгаа хууль дээр нь өөрчилнө гэсэн зүйл заалтууд байгаад байгаа юм.

Г.Занданшатар: Нямбаатар сайд хариулъя.

Х.Нямбаатар: Цогтгэрэл гишүүн нэг зүйл дээр бид нар ингээд давхар ажил хийгээд байгаа учраас Улсын Их Хурал цагаа хэмнэе л гэсэн агуулга байгаа. Улсын Их Хурлаар батлагдсан хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлд дурдагдсан асуудлыг Улсын Их Хуралд Засгийн газар өргөн мэдүүлнэ. Засгийн газар өөрийнхөө баталсан, Улсын Их Хуралд танилцуулсан хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлд дурдагдсан хуулийн төслүүдийг мөн л Засгийн газар өөрөө өргөн мэдүүлнэ. Энэ хоёрын хооронд нэг Их Хурал дээр асуудлыг хэлэлцэх гэж цаг үрээд байна. Энийгээ Засгийн газар өөрөө танилцуулаад энэнийхээ дагуу дарааллаар нь хуулиа өргөн бариад явъя л гэдэг л асуудал ярьж байгаа юм. Тэрнээс биш Үндсэн хуульд заасан хууль батлах эрхийг хуваалцаж байгаа зүйл ерөөсөө огт биш ээ. Бид нар энийг харин бараг нэрийг нь өөрчилмөөр байгаа юм. Хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл гэх үү, Засгийн газрын.../минут дуусав/

Г.Занданшатар: Зочид танилцуулъя. Лоожид байгаа гишүүд орж ирээрэй. Асуулт хариултын цаг 4 гишүүний дараа дуусна.

Улсын Их Хурлын гишүүн Чинбатын Ундрамын урилгаар Сэлэнгэ аймгийн Алтанбулаг сумын цэцэрлэг, Сүхбаатар сумын 5 дугаар сургуулийн багш, сурагчдын төлөөлөл Улсын Их

Хурлын үйл ажиллагаа, Төрийн ордонтой танилцаж байна. Та бүхний эрдмийн ажил үйлсэд их сайн сайхныг хүсэн ерөөе.

Хишигээгийн Нямбаатар сайд гүйцээж хариулъя.

Х.Нямбаатар: Дэгийн тухай хуулийн алдаа гаргалцаж явсан хүмүүс нь бид нар өөрсдөө. Би тухайн үед өмнөх парламентад. Дараа нь энэ алдаагаа засаад дэгийг зөвхөн гишүүд өөрсдөө өргөн барьдаг болж гэдэг хуулийг боловсронгуй болгоход бас оролцож явсан. Яагаад бид нар өнөөдөр асуудлыг оруулж ирж байна вэ гэхээр хууль тогтоомжийн хийдэл давхардлыг арилгах хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох чиглэлээр хууль санаачлах эрх Засгийн газарт хадгалагддаг.

Үндсэн чиглэл батлахтай холбоотой, Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн гишүүдийг сонсгол хийж батлахтай холбоотой дэг Улсын Их Хуралд байхгүй тохиолдлууд үүсдэг. Тийм учраас бид нар дэгд байгаа алдаатай, цоорхойтой зүйлийг нөхөж оруулж ирье ээ. Нэгэнт хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох, хуулийн давхардал, хийдлийг арилгах, энэ хууль тогтоомжийг өргөн мэдүүлэх эрхийнхээ хүрээнд энийг дагуулж Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж байгаа хуулийн төслөө дагуулж энэ асуудлыг хөндсөн. Тэрнээс биш Дэгийн тухай хуулийн үндсэн концепцыг эвдэх гэж Засгийн газар Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах бие даасан хуулийн төсөл санаачилж оруулж ирээгүй гэдгийг би дахиж хэлье. Сайнзориг хариулчих.

Г.Занданшатар: 83. Пүрэвжавын Сайнзориг хариулъя.

П.Сайнзориг: Цогтгэрэл гишүүний асуултад хариулъя. Ерөнхийдөө нөгөө 2 ажил хийгдэх гээд

байгаа. Өөрөөр хэлэх юм бол зөвхөн Улсын Их Хурлын гишүүд санаачилна гэхээр магадгүй Шүүхийн тухай хууль, Прокурорын тухай хууль ч байдаг юм уу, Аудитын тухай хууль, Төрийн аудитын тухай хуулийг боловсруулаад тэр аудитыг жишээ нь яаж томилох вэ гэдэг Улсын Их Хурлын дэгийг тэр хуулийг даваад л өргөн барихгүй бол тусдаа санаачилна гэхээр хууль өөрөө хийдэлтэй батлагдах гээд байгаа байхгүй юу. Зөрчилтэй батлагдах гээд байгаа юм. Тэгэхээр энийг нь нөгөө хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн асуудлыг өөрөө Хууль тогтоомжийн хуулиар зохицуулж байгаа нарийвчилсан харилцаа нь Хууль тогтоомжийн хуульд байгаа учраас хуулиудыг ийм хийдэлтэй болон зөрчилтэй байдлаар өргөн барьж болохгүй гэдэг ерөнхий шаардлагынхаа хүрээнд дэгийн хуулийн өөрчлөлтийг санал болгож байгаа. Засгийн газар Улсын Их Хуралд жишээ нь үндсэн чиглэлийг яаж танилцуулах вэ гэдэг дэг маань Дэгийн хууль дээр байхгүй учраас бид нар дагаад энийг Дэгийн хууль дээр бичиж өргөн барихаас өөр арга байхгүй. Энэ өөрчлөлтэй холбоотойгоор угаасаа хуулиудын уялдааг хангахгүй болохоор зөвхөн санаачилга, хүрээ хязгаар ийм тийм гээд ярихаар бас хуулиуд зөрчилтэй батлагдаад хэрэгжихгүй байх нөхцөл эсвэл 2 удаа нэг асуудлаар хууль өргөн барьж нэг талдаа гарна л гэсэн.../минут дуусав/

Г.Занданшатар: Хишигээгийн Нямбаатар сайд хариулъя. Байнгын хорооноос дараа нь хариулж болно.

Х.Нямбаатар: Цогтгэрэл гишүүн ээ, ийм байгаа юм. Хууль санаачлагчид бүх төрөл харилцаагаар хуулийн төсөл өргөн барина. Тэр хууль дотор Улсын Их Хуралд шинэ дэг үүсгэхүйц томилгоотой холбоотой юм уу, сонсголтой холбоотой харилцаа үүсэж ирэхээр хууль санаачлагч байж байгаарай. Нэг гишүүнийг гуйгаад Одонтуяа гишүүн ээ, Цогтгэрэл гишүүн ээ, яг миний шинэ өргөн барьж байгаа

хуультай холбоотой дэгтэй холбоотой асуудлыг та өргөн бариад өгөөч гэдэг ийм логикгүй зүйл гарч ирчхээд байгаа юм. Тийм учраас хууль санаачлах эрхийн хүрээ хязгаарыг бид нар халдаж байгаа юм уу, халдан довтолж байгаа зүйл байхгүй. Нийгэм, эдийн засгийн болон нийгэм, улс төрийн чиглэлээр бүх төрлийн хуулийг 78 субъект санаачлах хэрэгтэй. Тэр санаачлан шинээр өргөн барьж байгаа хуулийн төсөл дотор Улсын Их Хуралд шинэ дэг үүсгэхтэй холбоотой харилцаа үүсвэл яах вэ гэдэг нь өнөөдөр тодорхойгүй яваад байгаа юм. Тийм учраас тэр хуулиа батлуулчихаад дахиад нөгөө батлагдсан хуулийнхаа дараа дахиад гишүүнээр тухайн асуудлаар нь дэг хөндүүлнэ гэж болохгүй болчихоод байгааг л би та хэдэд ойлгуулахыг хичээж байна.

Г.Занданшатар: Нямаагийн Энхболд гишүүн ээ энэ чинь Хууль зүйн байнгын хороогоор хэлэлцсэн болохоор Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны дарга биш. Хууль зүйн байнгын хорооны дарга л. Та асуултад л асууж үг хэлж болно. Хариулах дэг байхгүй байна. Хууль санаачлагч юм уу, Байнгын хороо л хариулна. Жигжидийн Батжаргал гишүүн.

Ж.Батжаргал: Баярлалаа. Тэгэхээр Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл нэг орж ирээд буцаад татаад, хууль санаачлах субъектүүдийн эрх хэмжээ рүү нэлээн тийм өнгийчихсөн хуулийн төсөл байсан. Одоо орж ирж байгаа нь бол нэлээн цэгцэрсэн юм билээ. Гэхдээ 2, 3 зүйл байна уу гэж хараад байгаа юм.

Нэгдүгээрт сая яригдаад байгаа дагаж орж ирж байгаа Их Хурлын чуулганы дэгийн тухай хуультай холбогдож гарч ирээд байна л даа. Засгийн газар энэ хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл батлах тухай яриад тэр дагуугаа үндсэндээ эрх зүйн орчин бүрдүүлэлт

сайжруулалтынхаа үйл явцуудыг тэр үндсэн чиглэлтэйгээ уялдуулж оруулж ирэхээр л ийм л зүйл л яригдах гээд байна. Байж болох. Гэтэл Улсын Их Хурлын өөрийнх нь бүрэн эрхэд байж байгаа, гишүүдийнх нь бүрэн эрхэд байж байгаа өнөө хууль тогтоомжууд санаачлах үйл явц түүнд өгөх Засгийн газрын саналтай холбоотой асуудлууд ямархуу байдлаар зохицуулагдах вэ гэдэг нэг асуудал байгааад байгаа.

Нөгөө талд нь ээлжит чуулгануудын хэлэлцэх асуудлын дараалал тогтоох үйл явцад Их Хурлын өөрийнх нь бүрэн эрхт байгааад байгаа. Үүнтэйгээ яаж уялдах вэ гэдэг харилцаагаа нарийсгах тухай асуудал байх болов уу. Үүн дээр юу гэж ойлгоцгоож байна вэ гэж.

Хоёрдугаарт бид хөгжил ярьж байгаа бол тогтвортой алсын харааны тухай л ярих ёстой. Ингэхийн тулд 2 гол зүйл бий. Нэг нь урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүдтэй дунд хугацааны хийгээд богино хугацааны хөгжлийн баримт бичгүүд нь яаж уялдаж орж ирэх юм бэ гэдэг асуудал энэ хуулиар өөрөө их нарийн зохицуулагдах ёстой. Бид 4 жилийн циклтай парламент. Гэтэл 30 жилийн хугацаатай бодлогын том баримт бичгүүд баталчихаад байдаг. Тэрний амин сүнс тодорхой он тоолуудын хүрэх түвшинүүдийг хангах чиглэлээр залгамж чанар нь яаж хадгалагдаж явах юм гэдэг асуудлыг нэгэнтээ гар хүрэх гэж байгаа бол энэ хууль дотроо тодорхой юм оруулах ёстой. Сайжруулах түвшиндээ сайжруулалт хийдэг асуудлаа бодох ёстой гэж. 2 дахь яг энэ дээр нь яримаар байгаа зүйл Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн асуудал байгааад байгаа юм. Бид ер нь орлогоо нэг ахиухан оруулдаг, зардлаа бас хязгаартай гаргадаг. Буцаагаад улс орны эдийн засаг иргэдийн аж амьжиргааг төсвөөр дамжуулж зөв авч явах тухай ойлголтыг тэр тогтвортой байдлын тухай хуулиар хийсэн. Гэтэл тухайн жилийн төсөв

тодотголыг дагуулж өнөө тусгай шаардлагуудаа өөрчилж орж ирээд байгаа юмыг засах ёстой. Үүнийг тэр битгий хэл Улсын Их Хурлын гишүүдийн 2/3-оор тогтвортой байдлын хуулийг баталдаг. Буцаагаад гар хүрэх бол яг зарчмаараа хүрдэг. Ийм үйл ажиллагааг хуульд зохицуулах бололцоо байгаа юу. Юу гэж харцгааж байна вэ гэж.

3 дахь асуудал бол яах аргагүй хууль баталж болно. Хэрэгжилт амьдралд нийцлийн тухай ойлголт. Ерөөсөө хууль тогтоомж, аливаа зүйл, цаг хугацаа, амьдрал 2-оор л шүүгддэг. Тэгээд энэ явцад амьдралд нийцэж өгөхгүй байгаа, хөгжилд чөдөр болж байгаа гэдэг юм уу төдийлөн үр нөлөөгүй байгаа хууль тогтоомжуудыг яаж боловсронгуй болгох юм, яаж хооронд нь нэгтгэх юм, хийдэл орхигдлыг нь яаж арилгах юм гэдэг асуудал бидний хамгийн амин сүнс асуудал байх ёстой. Тийм учраас гарсан хууль тогтоомжуудад нэг бүрчлэн тодорхой хугацаанд хяналт үнэлгээ хийж.../минут дуусав/

Г.Занданшатар: Хэн хариулах вэ. Хишигээгийн Нямбаатар сайд.

Х.Нямбаатар: Та сая 5 асуулт асуулаа. Би тэмдэглэж авсан.

Нэгд нь, та Улсын Их Хурлын гишүүдийн хууль санаачлах эрхийн хүрээ хязгаарын хүрээнд Засгийн газраас өгөх санал, дүгнэлтийг хэрхэн хурдтай тэгээд эрхийн хүрээ хязгаарыг хумихгүй байх талаар ямар зохицуулалт байна вэ гэдэг асуулт асуусан. Одоогийн хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжоор хууль санаачлагчийн өргөн мэдүүлэх гэж буй хуулийн төсөлд Засгийн газраас санал, дүгнэлт өгөх хугацаа 30 хоног, түүнээс хойш хугацаанд санал, дүгнэлтээ өгөөгүй тохиолдолд санал, дүгнэлтийг дэмжсэнд тооцоод хууль санаачлагч өргөн мэдүүлэх тэр эрхээ эдэлж байгаа.

Хоёрдугаарт та чуулганы дарааллыг бид тогтох ёстой шүү дээ Засгийн газар чинь хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлээрээ чуулганы тухайн хэлэлцэх асуудлын дарааллыг тогтох гээд байгаа юм биш үү гэж байна. Энэ үгүй. Харин эсрэгээрээ хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлийн хүрээнд Засгийн газар өөрөө Их Хуралд танилцуулсан хуулийн төслүүд байж байна. Түүнээс аль аль хуулиудыг цаг үеийн шинжтэйгээр авч хэлэлцэх вэ, бусад хууль санаачлах эрх бүхий субъектүүдээс өргөн мэдүүлсэн аль аль хуулиудыг бид нар хэлэлцүүлэх вэ гэдэг нь цэвэр Улсын Их Хурлын өөрийнх нь бүрэн эрхэд нь үлдээж байгаа юм.

Таны 3-д асуусан асуулт бол хуульд Хөгжлийн бодлого төлөвлөлт түүний удирдлагын тухай хуулийн хуулийн талаар та асуулт асуучих ишг боллоо. Бид нарын энэ удаагийн хөндөж байгаа асуудал бол Хөгжлийн бодлого төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд заасан бодлогын баримт бичгийг өргөн мэдүүлэхэд Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан нөгөө үнэлгээ судалгааг хийх шаардлагагүй чөлөөлж өгч байгаа. Тэр бол өөрөө бодлогын асуудал учраас хууль тогтоомжийн хуулийн үйлчлэлээс гаргаж өгч байгаа. Тэр хуулиараа л яваг гэсэн санаа гэж 3-д хариулъя.

4-д та Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль. Энд ерөөсөө бид нар төсвийн хууль дээр нэг л зүйл хөндсөн. Тэр нь нөгөө түдгэлзүүлж гэдгийг зогсоож гэж оруулахгүй бол бусад хуулиудтайгаа нийцэхгүй байгаа юм. Нэр томьёо, хуулийн нэр томъёоныхоо талаасаа гэдэг байдлаар оруулж ирсэн. Тэрнээс өөр агуулгыг хөндөөгүй.

Тавдугаарт, хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгоё. Энэ батлагдсан хуулиудад хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийж явъя гэдэг ийм асуудал ярьж байгаа. Энэ дээр бид нарт хэд хэдэн

асуудал байгаа юм. Хөрөнгө санхүүгийн асуудал байгаа. Яг өнөөдөр Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн дээр бол бид нар эрүү, иргэн, захиргааны чиглэлээр тусад нь сектор байгуулаад жил болгон үнэлэлт, дүгнэлтүүд өгөөд явж байгаа. Цаашид бусад салбарын хуулиуд дээр хэрхэн үнэлэлт, дүгнэлт өгөх вэ гэдгийг салбар салбарынх нь хүрээнд ярихгүй бол өнөөдөр хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хэдэн зуун хуулиуд дээр зөвхөн Хууль зүй, дотоод хэргийн яам, түүний харьяа агентлагууд хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийж явах боломжгүй байгаа. Бид бол хүний эрх, эрх чөлөөнд хязгаарлалт хийдэг хууль тогтоомжууд дээрээ илүү үр нөлөөнд нь үнэлэлт, дүгнэлт өгөөд явж байгаа. Түүнийхээ дагуу жилд нэгээс 2 удаа нэмэлт, өөрчлөлтийн төслүүдийг оруулж ирдэг ийм бас тогтсон уламжлал руу явж байгаа шүү гэдгийг хэлье.

Г.Занданишатар: Жигжидийн Батжаргал гишүүн нэмж тодруулъя.

Ж.Батжаргал: Тийм нэгэнтээ бид Хууль тогтоомжийн тухай хуульд гар хүрч байгаа бол гэдэг үүднээс нь би хандах гээд байна. Тэгэхээр зэрэг Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, урт хугацааны бодлогын баримт бичгүүдийг яг хэрэгжих тийм нөхцөл, эрх зүйн зохицуулалтыг нь уялдуулсан асуудлыг хуульдаа бид шигтгээж оруулах ёстой. Тэгж байж юмнууд нэлээн тийм цэгцтэй, үр дүнтэй, бас нэг тийм тогтвортой явах бололцоо бүрдэнэ гэж би бол хараад байгаа юм. Энэ тал дээр нь нэмж анхаарах ёстой асуудал юу байна вэ гэж.

Би Хууль зүй, дотоод хэргийн яамыг дангаар нь хууль тогтоомжуудад хяналт үнэлгээ хийх тухай асуудал яриагүй. Ерөөсөө бол улсын хэмжээний эрх зүйн орчныхоо асуудлыг яаж барьж явах юм гэдэг хууль тогтоомжийнх нь асуудал яригдаж байгаа учраас ярьж байна. Чиг үүрэг хүлээсэн байгууллагууд нь хяналт үнэлгээ юмаа хийдэг. Тэгээд

тэр амьдрал цаг хугацаа 2-оор шүүгдээд болж өгөхгүй байгаа юмнуудыг нь.../минут дуусав/

Г.Занданишатар: Пүрэвжавын Сайнзориг. 83.

П.Сайнзориг: Батжаргал гишүүний хөндөөд байгаа асуудал одоо яг манай хууль зүйн тогтолцоо болоод ер нь бодлогын залгамж чанарыг анхаарч авч үзэхэд хууль зүйн талаасаа хамгийн том техникийн асуудлыг бид 30 жил орхигдуулж ирсэн юмыг хөндөөд байгаа юм. Энэ асуудлыг бид нар ердийн хуулиар буюу органик хуулиар зохицуулах гэж оролдсон боловч Үндсэн Хуулийн Цэцийн шийдвэр гараад зарим хуулиудыг өндөр босгоор батлах асуудал боломжгүй байгаа. Бүх хуулиудыг ердийн хуультай адилхан нийт сонгогдсон гишүүдийн 50 дээр нэмэх нь 1 буюу 39 гишүүнээр хууль баталж байгаа. Бусад орнууд уг нь хуулийнхаа ангилал төрлийг баталгаажсаад жишээ нь Үндсэн хуулиар эх сурвалж болгож гарч байгаа Шүүхийн хууль байдаг юм уу, Төрийн албаны хууль байдаг юм уу органик хуулиудыг нийт сонгогдсон гишүүдийн 66 хувиар буюу энэ нь өөрөө эргээд тогтвортой байдал аль нэг улс төрийн хүчин энийг савлуулж өөрчлөөд байх бололцоог үндсэндээ хаадаг. Бусад ердийн хуулиуд нь өдөр тутамдаа ингээд өөрчлөгдөөд шинэчлэгдээд явдаг. Тэгэхээр энийг бид хэд бол цаашидаа бол таны хөндөж байгаа асуудлыг зайлшгүй бас хөндөх шаардлага байгаа. Хоёрдугаарт яг.../минут дуусав/

Г.Занданишатар: Ширнэнбандийн Адьяаа гишүүн.

Ш.Адьяаа: Энэ хуулийн төслийг Улсын Их Хурал 2 дахь удаагаа хэлэлцэж байгаа. Монгол Улсын Засгийн газраас орж ирсэн хувилбар урьд Улсын Их Хурал дээр бас янз бүрийн байдлаар шүүмжлэлтэй хандаж байсан асуудлыг засаж залруулж оруулж ирсэн гэсэн ийм бодолтой байгаа. Ер нь Хууль

тогтоомжийн тухай хууль өнөөдөр төрийн эрх мэдлийн хуваарилалт, засаглал хоорондын харилцааны асуудлыг ишийдэж байгаа ийм онцгой чухал ач холбогдолтой хууль байгаа. Өнөөдөр хууль тогтоомжийн хуулийг маш сайн баталж, ойлголтын зөрүү, харилцааны зөрүү, төрийн эрх мэдлийн хуваарилалтын хүрээнд асуудлыг сайн ярихгүйгээс олон ишийдлээ эрсэн асуудал дагуулсан асуудлууд гарч байгаа. Улсын Их Хурлын дэгийн тухай хууль ч энд яригдана. Өнөөдөр бид Засгийн газрын тухай ярьж байгаагаас Улсын Их Хурал өөрийнхөө дэгийн тухай хууль дээр бас ярих цаг болсон. Улсын Их Хурлын дэгийн тухай хуулийн 38 дугаар зүйлд хууль тогтоомж өргөн мэдүүлсэнд дүгнэлт гаргана гээд нэг юм оруулчихсан. Өнөөдөр манай Хууль зүйн байнгын хороо дээр Энхбаяр гишүүн 2 удаа асуудлаар дүгнэлт гаргуулна гэж санал ороод унаж байсан. Ингээд Их Хурлын гишүүд Засгийн газрынхаа өөрт таалагдаагүй асуудлыг дүгнэлт гаргана гэдэг үндэслэлээр хэлэлцдэг, цензур тавихыг оролддог ийм асуудал Улсын Их Хурлын Дэгийн тухай хуульд чинь байна. Энийг би удаа дараа шүүмжилж, шаардаж байгаа. Одоо энэ Цэц дээр гэхэд асуудал байдаг шүү дээ. Өнөөдөр том бага 2 намын дарга нар яриад байгаа юм. Үндсэн Хуулийн Цэц ийм чиглэл өгсөн. Тийм учраас тогтолцооны өөрчлөлт хийнэ гээд. Үндсэн хууль чинь тэгж чиглэл өгдөг газар биш. Үндсэн хууль зөрчсөн эсэхийг хянан шийдвэрлэдэг газар. Дээр нь Улсын Их Хурлын тэр санал, дүгнэлт гаргах хэсэг чинь бол өөрсдөө Үндсэн хууль зөрчиж байгаа шүү дээ. Монгол Улсын хууль тогтоомжийг Дээд шүүх л тайлбарладаг. Гэтэл өнөөдөр ийм харилцааны зохицуулалттай асуудал цаашидаа яах юм гэдэг асуудал яригдах ёстой. Ийм учраас төрийн эрх мэдлийн хуваарилалттай холбоотой Хууль тогтоомжийн хууль, Улсын Их Хурлын дэгийн тухай хууль, Цэцийн үйл ажиллагааны тухай хуулиудыг бид төрийн эрх барих дээд байгууллага мөн л юм бол энд хууль

дээдлэх зарчим гэдэг үндсэн зарчим дээрээ тулгуурлаж авч явах ёстой л гэсэн ийм байр суурьтай байна. Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн Хууль тогтоомжийн тухай хууль урд бас Улсын Их Хурлын хуралдаан дээр яригдсан асуудлыг тусгаад бас нэлээн хууль дээдлэх зарчимд тулгуурлаж орж ирсэн гэсэн ийм ойлголттой байгаа. Ийм учраас Хууль тогтоомжийн тухай хуулийг хэлэлцэхийг би дэмжиж байгаа юм. Надад асуулт байхгүй.

Г.Занданшатар: Асуулт хариултын цаг явж байгаа. Ер нь Цэцийн асуудал бол чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуультай холбоогүй л дээ. Үндсэн Хуулийн Цэцийн дүгнэлт Үндсэн хуультай холбоотой асуудлаар гарснаас үндэслээд Цэцийн хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох ажлын хэсгийг Цэндийн Мөнх-Оргил гишүүнээр ахлуулж ажиллаж байгаа. Тэнд Адьшаа гишүүн жоохон судалж оролцох нь зүйтэй юм байна. Цэцийн тухай хууль Дэгийн тухай хуульд хамаагүй. Ер нь бол Үндсэн хуулийн 25 дугаар зүйлд

Ажлын хэсэг байгуулаад тэр асуудлыг хянаж байгаа.

Үндсэн хуулийн 25 дугаар зүйлд Улсын Их Хурлын онцгой бүрэн эрхэд хамаардаг юм шүү. Онцгой бүрэн эрхийг хамруулаад онцгой ... Адьшаа гишүүн битгий хурал үймүүлээд бай ... онцгой бүрэн эрхэд хамруулаад Улсын Их Хурал дэгээ өөрөө тогтооно гээд Улсын Их Хурлын тухай органик хуульдаа хийчихсэн байхгүй юу. Тэгэхээр органик хуульд нь өөрчлөлт оруулж байж энийг зөрчил үүснэ. Улсын Их Хурал дэгээ өөрөө тогтооно гэж Үндсэн хуулийн 25 дугаар зүйл онцгой бүрэн эрхтэй нь уялдуулаад Улсын Их Хурлын тухай хуульдаа тэгээд заачихсан. Тэгэхээр Процессын хууль дээрээ чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуульд энийг нь тодотгоод зөвхөн Улсын Их Хурлын гишүүн санаачилна гээд заачихсан. Тэгээд хууль зүйн зөрчил Үндсэн хуультай

уялдсан зөрчил болж хувирах нь бол аргагүй л байх. Ганзоригийн Тэмүүлэн гишүүн.

Г.Тэмүүлэн: Хууль тогтоомжийн тухай хууль өмнө нь бас 2, 3 сарын өмнө орж ирээд тодорхой Улсын Их Хурлын бүрэн эрхэнд халдсан асуудлууд байсан. Хууль санаачлах, тогтоохтой холбоотой тодорхой хэмжээ хязгааруудад бас нөлөөлсөн, халдсан ийм асуудлууд байсан. Энийгээ цэгцэлж орж ирж байна гэж харж байгаа. Энэ дотроос би тодруулах ёстой хэд хэдэн асуудлууд байна.

Төсвийн байнгын хорооны даргын хувиар Төсвийн тухай хуультай холбогдуулж, төсвийн төлөвлөлттэй холбогдуулж та бүхний оруулж ирж байгаа санал байна. Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 3.2 дээр зааснаар энэ хуулийн төслөөр тухайн жилийн төсвийн тухай хуулийн төслийг боловсруулахад Төсвийн тухай, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд зааснаас бусад харилцааг энэ хуулиар зохицуулна гэж авч гаргаж үзээд байна. Тэгэхээр энэ заалтыг яагаад оруулсан юм бэ. Энэ бол нэг талдаа бид нар чинь хууль тогтоомжийн хууль заавал ч үгүй үйлчлэх ёстой. Тухайн хууль боловсруулахад мөрдөгдөх ёстой, олон нийтээс санал авах ёстой, тухайн тэр хэлэлцүүлгүүдийг хийсэн байх ёстой энэ асуудал чинь Төсвийн тухай хуульд хамгийн гол хамааралтай асуудал байгаад байгаа юм. Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд хамгийн гол хамааралтай асуудлууд байгаа юм. Бид нар төсвийн ил тод байдлыг сайжруулъя. Олон нийтэд нээлттэй мэдээллийг нь байлгадаг болчихъё. Тухайн тэр хуулиудыг тухайн тэр төсвийг боловсруулахдаа бид нар ард олон нийтийн оролцоо хяналт энийг бүрдүүлдэг байя, хариуцлагын тогтолцоог бүрдүүлдэг байя, анхан шатнаасаа доороосоо эх сурвалжтай ийм юу гэдэг юм төсвийн төлөвлөлтийг хийдэг байя гэдэг асуудлыг тавиад байгаа шүү дээ. Гэтэл энэ заалтаар бол

ерөөсөө Төсвийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулж байгаа энэ харилцаа чинь төсвийг боловсруулж байгаа харилцаа чинь хууль тогтоомжийн хуульд хамаарахгүй болчихоод байгаа юм. Тэгэхээр энд ингэж гаргаж хаях юм бол нөгөө төсвийн бид нар мянга ил тод байдал, олон нийтийн оролцоо, хяналт, хариуцлага гэдэг ярьдаг зүйл чинь өөрөө байхгүй болчихно л гэсэн үг болчихоод байгаа юм. Тэгэхээр энийг бол зарчмын хувьд Төсвийн байнгын хорооны даргын хувьд дэмжихгүй. Хэрэв энэ хуулийг хэлэлцүүлж гэх юм бол заалтаа мэдээж авч гаргаж хаях ёстой. Төсөв гэдэг өөрөө олон нийт татвар төлөгчдийн мөнгө байдаг энэ дээр бид нар хяналтыг хамгийн сайнаар тавих ёстой.

2 дахь нь. Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль нар тусгасан байсан төсвийн тусгай шаардлагууд буюу бид нар төсвийг хариуцлагатай байлгах үүднээс төсвийн тусгай шаардлагыг төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль дээр зааж өгсөн байдаг. Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн, тухайн тэр нөгөө төсвийн алдагдал тэдэн хувь байна. Засгийн газрын өр зээлийн хэмжээ тэдэн хувь байна гэдэг юм уу. Тэгтэл энийг түр түдгэлзүүлэх гэдэг үг үсэгт заалттай байсан асуудлыг түр түдгэлзүүлэхийг нь зогсоох гэж орж ирж байгаа байхгүй юу. Түдгэлзүүлэхийг. Тэгэхээр түдгэлзүүлэх зогсоох гэдэг 2 асуудал утга агуулгын хувьд ч гэсэн 2 өөр асуудал байгаад байгаа юм. Бид нар зөвхөн юу гэдэг юм Засгийн газар Онцгой ковидын нөхцөл байдал үүсээд, эдийн засгийн нөхцөл байдал хүндрээд ингээд ганцхан түр хугацаанд түдгэлзүүлдэг байсан зүйлийг зогсоох гэдэг үгээр өөрчлөх гэж байгаа асуудал агуулгын хувьд ч буруу асуудал болчихоод байгаа. Өөр тэгэхээр та түдгэлзүүлэх гэдэг үгээр битгий оролд Нямбаатар сайд аа. Би зүгээр мэргэжлийн хүний хувьд, энэ Байнгын хорооны даргын хувьд энэ асуудлууд дээр ярьж байна. Төсвийн тухай хууль дээр Тогтвортой байдлын

тухай хууль дээр өөрчлөлт оруулах гэж байгаа асуудлыг дэмжихгүй.

Тэгэхээр энэ дээр та ямар үндэслэлээр оруулсан юм. Эхлээд тайлбарыг нь сонсъё танаас.

Г.Занданшатар: Хишигээгийн Нямбаатар сайд хариулна.

Х.Нямбаатар: Манай Төсвийн байнгын хорооны дарга нэг тийм олон нийтэд таалагдах гээд амьдрал дээр зөрчилдөж байгаа зөрчлийг нь гаргаж өгье гэхээр гаргаад хэрэггүй гээд байх юм. Үгүй чи төсвийн тодотгол хийхэд хууль тогтоомжийн хуулийг барьж хэзээ ч хийдэггүй шүү дээ. Хууль тогтоомжийн тухай хуулийг барьж төсвийн тодотгол хийе гэвэл Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан нөгөө үнэлгээ, шинжилгээ хэлэлцүүлэг хийгээд энэний дараа санал, дүгнэлтүүд аваад ингээд явдаг. Төсвийн тодотгол цаг хугацаатай орж ирдэг. Тэгээд Улсын Их Хурал хэлэлцээд л явчихдаг. Гэтэл ингээд хуулийн зөрчил гараад байна, амьдрал зөрчилдөөд байна энийгээ төсөвтэй холбоотой харилцаагаа Төсвийн хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын хуулиараа л зохицуулж яв. Тэгэхгүй бол хууль тогтоомжийн хуультай зөрчилдөөд байна л гэдгийг хэлж байгаа шүү дээ.

Тэмүүлэн гишүүнд би зүгээр нэг юм хэлэхэд Улсын Их Хурлаас гарах хууль, тогтоол, шийдвэрийн төслийн тухай хууль гэж анх 2000-аад оны дунд үеэр явж байсан юм. Тэгээд сүүлд 2016 оноос эхэлж Хууль тогтоомжийн тухай хууль гэж оруулж ирж, хуулийн төслийг яаж санаачилж, яаж шаардлага, бүрдэл хангаж байж Их Хуралд өргөн мэдүүлэх вэ гэдэг ийм харилцааг оруулж ирсэн. Энэ хууль батлагдсанаас хойш 4, 5 удаа өөрчлөгдөж байгаа. Үндэсний аюулгүй байдалтай холбоотой, дайн зарлагатай холбоотой янз бүрийн онцгой шийдвэрүүд гаргахтай холбоотой харилцааг Хууль тогтоомжийн хуулиар ерөөсөө зохицуулах боломжгүй байна.

Энэ бол тухайн цаг үеийн шинж чанартай ордог харилцаа гээд ингээд зохицуулаад салгасан. Одоо тэгээд сүүлд төсөвтэй холбоотой харилцаа дээр ялангуяа тодотгол энэ тэртэй холбоотой харилцаа бол энэ хуулиар ингээд бүрэн явж болохгүй байна. Энийг өөрийнх нь хуулиар нь зохицуулъя л гэдэг зохицуулалтыг оруулж ирж байгаа. Үгүй тэгээд цаашаа хэдүүлээ тэгвэл би таныг 2 дугаар хагасаар тодотгол оруулж ирэхэд чинь би харин энийг эсэргүүцнэ. Энэ яг хууль тогтоомжийн хуулиа барьсангүй энийг хэдүүлээ хойшлуулъя. Яг бүрдлээ хангана шүү гэж би Тэмүүлэн яг чиний амыг асууж байгаад би хэлнэ шүү.

2-т нь чи тэр түдгэлзүүлэх, зогсоох гээд хуулийн нэр томъёо нь өөрөө алдаа гараад байгаа байхгүй юу. Шүүх Үндсэн Хуулийн Цэц бусдаар үйлдүүлэх үйлдлийг нь зогсоож байгаа зүйлийг түдгэлзүүлэх гэнэ. Өөрөө хийж байгаа өөрөө өөрийнхөө үйлдлийг зогсоохыг зогсоох гэнэ. Ийм ялгаатай зүйл байгаа. Чи зүгээр надад дургүй байж болно. Чи хууль тогтоомжийн хуулийг гацаах гэж чи 2 удаа явж байгаа шүү. Наана чинь АНУ-тай байгуулсан ил тодын хэлэлцээр зөрчигдөөд бид нар янз бүрийн асуудал үүсээд байгаа учраас энэ Хууль тогтоомжийн хуулийг л оруулж ирж байгаа юм. Би яг тодотгол дээр чамд чиний яг хэлж байсан үгийг би бичлэгийг чинь ухрааж тавьж байгаад яг асуудлыг тавина шүү.

Г.Занданшатар: Ганзоригийн Тэмүүлэн гишүүн тодруулж асууна.

Г.Тэмүүлэн: Тэгэхээр зүгээр хувь хүний л асуудал биш Нямбаатар сайд аа. Би зүгээр аливаа асуудалд нэг их жижиж зарчмын үндсэн дээр хувь хүний өнцгийн асуудлаар бол ханддаггүй. Тодорхой том бодлогын хүрээнд бид нар зарчмын асуудлуудаа л гаргаж тавих ёстой. Тэгэхээр өмнө нь орж ирж байсан гацааж байсан асуудал бол та бүхэн өөрсдөө Улсын Их Хурал болоод Засгийн

газар, Ерөнхийлөгчийн хууль санаачлах бүрэн эрхэд халдчихсан байсан асуудал. Тэрийг чинь шүүмжилж хэлж байсан. Одоо Төсөв болоод Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль. Энэ угаасаа ердийн үед мөрдөгддөг энэ хуулийнхаа журмаараа л явах ёстой асуудал байгаад байгаа юм. Хэрэв онцгой тэр тодотгол хийхдээ ч гэсэн яагаад ер нь 30 хоног олон нийтээс санал авч болдоггүй юм бэ? Бид нар энийг чинь хүсээд байгаа шүү дээ. Эсвэл бүүр онцгой тэр үндэсний аюулгүй байдалд нөлөөлчихсөн тийм асуудал үүсэх юм бол нэн яаралтай горимоор оруулж ирэх эрх чинь нээлттэй байгаад байгаа шүү дээ. Яагаад заавал ч үгүй ердийн горимоор явах ёстой, зөвхөн төсөв өргөн барихтай холбоотой асуудал хүртэл шууд заавал ч үгүй шахааж.../минут дуусав/

Г.Занданшатар: Хишигээгийн Нямбаатар сайд хариулна.

Х.Нямбаатар: Харин хэдүүлээ энийг л яриад байгаа шүү дээ. Нэн яаралтай горим гэж байхгүй. Нэн яаралтай горим гэдэг нь тэр салбарынхаа онцгой нөхцөл байдлаар зохицуулагддаг харилцаагаар яв. Бусдыг нь бүгдийг нь нэн яаралтайгүй зөвхөн хууль тогтоомжийн хуулиар явна шүү гээд оруулж ирэхээр үгүй заавал хууль тогтоомжийн хуулиар явна. Гэхдээ тэр дотор нь нэн яаралтай горимоор явна гээд байх юм. Чи өөрөө Тэмүүлэн наад хууль тогтоомжийн хуулиа унш л даа. Би харин хэллээ шүү. 2 дугаар хагасаар юм уу, 3 дугаар улиралд төсвийн тодотгол явуулбал Тэмүүлэн гишүүн та Төсвийн байнгын хорооны даргын хувьд би таныг хууль зөрчиж байна гэж Монгол Улсын Үндсэн Хуулийн Цэцэд таны үйлдэлтэй холбогдуулж би өөрөө өргөдөл өгнө шүү. Ковид гэнэт гардаг. Янз бүрийн байгалийн нөхцөл байдалтай холбоотой асуудал үүсэхэд улс яаралтай төсвөө тодотгох шаардлага гарна. Тэр тохиолдолд хэдүүлээ тэгвэл яг Хууль тогтоомжийн хууль барьж.... /минут дуусав/

Г.Занданшатар: Төсвийн байнгын хорооны дарга Тэмүүлэн.

Г.Тэмүүлэн: Тэгэхээр би ямар ч зарчмын хувьд би Байнгын хороог төлөөлж байхын хувьд төсөвтэй холбоотой асуудал дээр энэ байр суурийг би илэрхийлэх ёстой. Тэгэхээр та бүхний Хууль тогтоомжийн хувь дээр санаачилж орж ирж байгаа 3.2 заалтыг дэмжихгүй ээ. Төсөв гэдэг энд асуудал бол зарчмын хувьд анхнаасаа төсөв ч гэсэн Хууль тогтоомжийнхоо хуулиар явах ёстой. Энгийн горимоор явах ёстой. Нэн яаралтай тэр нэг үндэсний аюулгүй байдалд нөлөөлсөн тийм онцгой тохиолдол гарсан бол тэр чинь тэр тусдаа дэгтэй асуудал байгаа. Яагаад энэ дээр нэмж Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийг оруулж ирж байгаа юм бэ. Түдгэлзүүлэх гэдэг үг чинь өөрөө утга агуулгын хувьд хүртэл өөрөө өөр агуулгатай асуудал. Энийг зогсоох гэдэг үгээр өөрчилж болохгүй ээ. Тэгэхээр асуудлууд дээр ямар ч бай бид нар хэрэв энийг цааш нь хэлэлцүүлээд явна гэх юм бол энэ асуудлуудаа та нар хасаж байж асуудлуудаа шийдэж байж явна шүү. Тийм юм байхгүй.

Г.Занданшатар: Бадмаанямбуугийн Бат-Эрдэнэ гишүүн асуулт асууя.

Б.Бат-Эрдэнэ: Хууль тогтоомжийн хуулийг бол дэмжиж байгаа.Нямбаатар сайд аа би нэг асуулт асуугаадахъя.

Г.Занданшатар: Бат-Эрдэнэ гишүүн асуулт асууя.

Б.Бат-Эрдэнэ: Би 2 юм асуугаадах гэсэн юм аа. Тэгэхээр энийг тодруулаад өгөөч. Бид нар хавар, намрын Их Хурлын чуулганаар хэлэлцэх асуудлын дарааллаа тогтдог. Тэгэхээр тогтож байгаа дараалал дотор хууль санаачлах эрхтэй Улсын Их Хурлын гишүүд хууль санаачлах эрхэд нь бол халдсан ийм зүйл

байдаггүй шүү дээ. Тэр нь бол хуулиар олгогдсон эрх нь бол бүрэн хангагдсан байдаг. Тэр талаас нь үзэх юм бол оруулж ирж байгаа хуулийн төсөл бол ямар нэгэн Улсын Их Хурлын гишүүний хууль санаачлах бүрэн эрхэд халдсан ийм ойлголт байхгүй гэж ойлгож байгаа. Энэ дээр нэг тодорхой тайлбар өгч болох уу, үгүй юү гэж.

Нөгөө талынх нь юм бол би 2004 оноос хойш ингээд Их хуралд сууж байхад бол харьцангуй энэ хууль боловсруулах, санаачлах, хэлэлцүүлэх явцад бол нэлээн ахиц дэвшил гараад байгаа л даа. Тодорхой хуулийн зохицуулалтууд хийгдээд байгаа. Энэ хуулийн зохицуулалт сул байсан үед бол нөгөө хуулийн хулгай хийх ийм бололцоо нөхцөлүүд нь бол нээлттэй байсан гэж би үздэг хүн. Энэ талаар би бас өөрийнхөө тодорхой байр суурийг илэрхийлж байсан. Одоо тухайлах юм бол энэ том орд газруудын ашиглалттай холбоотой асуудлууд дээр ийм асуудал гарч байсан. Тухайлах юм бол 2008-2012 онд билүү 2012-2016 онд билүү Эдийн засгийн өршөөлийн хууль гэж гаргаад 33 их наяд төгрөгийн хэмжээний ийм асуудлыг цайруулчихсан шүү дээ. Үнэхээр аж ахуй бизнес эрхэлж байгаа салбарыг бол нэг ижил гараанаас эхлүүлнэ гэсэн нэрийн дор бол асар их булхай луйврын ийм зүйлүүд явчихсан. Гэх мэтчилэнгээр. Нөгөө талынх нь юм бол хуулийн хэрэгжилтийг хангахтай холбоотой нэг багц асуудал байгаа юм. Бид үнэхээр хууль батлаад улс орон хөгждөг бол хөгжихөөр боллоо. 1990 оноос хойш шинэ нийгмийн харилцаанд шилжээд шинэ төрийн тогтолцоонд шилжсэн энэ он жилүүдэд хууль үйлдвэрлэснээрээ бол үнэхээр мэдэхгүй байна. Дэлхийн бусад улс орнуудын хэмжээнд бол ер нь айргийн 5-д л орохоор байх. Гэтэл бодит үр дүн ямар үр дүн гарав гэхэд их эргэлзээтэй. Хуулийн хэрэгжилт одоо би ганцхан зүйл хэлэхэд Оюутолгойтой холбоотой. Оюутолгойн ордыг ашиглахтай холбоотой бэлээхэн цагаан дээр хараар биччихсэн хууль байсаар байтал энэ

хуулийг зөрчөөд л гэрээг нь хийсэн Хууль зөрчөөд техникийн зураг төслийг нь гаргаагүй байж байхад шууд ТЭЗҮ-г нь боловсруулаад ТЭЗҮ-г нь засвартайгаар хүлээж аваад тэгээд л үүнээс үүдэлтэйгээр өнөөдөр хүртэл Оюутолгойн орд гэдэг дэлхийд 3-д орох том орд, баялагтаа Монгол Улсын, Монголчуудын эрх ашиг хангагдахгүй өнөөдөртэй золгож байгаа ийм зүйл байгаа шүү дээ. Тэгээд энэ талаас нь та нөхөд маань юу гэж үзэж байна гэж.

Нөгөө талынх нь их төвөгтэй юм бол Засгийн газар Нямбаатар сайд энэ дээр нэг тодорхой хариулт өгөхгүй бол одоо ингээд яг нэг ийм төрийн бодлогоор улс орны хөгжлийн бодлоготой нийцүүлсэн, улс орны эдийн засгийн болоод улс орны аюулгүй байдлын шаардлагад нийцүүлсэн ийм хуулиудыг гаргаж байхгүй болохгүй байна. Тухайлах юм бол бид нар ямар нэгэн байдлаар хууль санаачлах эрхтэй субъектүүд салбарын хуулиудыг.../минут дуусав/

Г.Занданшатар: Хариулсны дараа. Дэг тийм байгаа. Хишгээгийн Нямбаатар сайд.

Х.Нямбаатар: 2019 онд Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт ороод үүний дараа Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт орсон. Энэ хүрээндээ хууль санаачлах эрхийн хүрээ хязгаарт хязгаар тогтоосон гэдгийг бас танд хэлье. Өөрөөр хэлбэл салбарын шинжтэй хууль тогтоомжуудыг зөвхөн Засгийн газар өргөн мэдүүлж байхаар Улсын Их Хурлын тухай хууль батлагдан, үйлчлээд явж байгаа. Тийм учраас ер нь Монгол Улсад хууль санаачлах эрхтэй 78 субъект байгаа. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Засгийн газар, Их Хурлын 76 гишүүн. Тэгэхээр 2019 оны өөрчлөлтийн гол үндсэн агуулга бол хууль санаачлах эрх бүхий субъектүүдийн хууль санаачлах эрхийн хүрээ хязгаарыг бас хумигдаж өгснөөрөө давуу талтай.

Хоёрдугаарт Монгол Улсын Засгийн газар улсыг хөгжүүлэх урт хугацааны болон дунд хугацааны бодлоготой нийцүүлж хууль тогтоомжуудаа оруулж ирж байх ийм зохицуулалттай уялдаж ийм өөрчлөлтүүд ороод явж байгаа.

Бат-Эрдэнэ сайдын хэлж байгаа маш олон хуулиуд батлагдаад байдаг. Тэгээд амьдрал дээр хэрэгжилт хэр байдаг юм. Хоёрдугаарт өнөөдөр эдийн засгийг өндийлгөж өөд татах тал дээрээ ямархуу байдаг юм бэ гээд тийм том зургаар асуулт асууж байх шиг байна. Яах вэ зүгээр Монгол Улсын эдийн засаг Жи Ди Пи 17, 18% дахин өссөн юм байна лээ. 300 гаран сая америк долларын эдийн засагтай байсан 1990 онд. Өнөөдөр Монгол Улсын эдийн засаг би түрүүний тоог буруу хэлчихлээ. Өнөөдөр манай эдийн засгийн нийт хэмжээ бол 44 их наяд руу очсон гэдэг ийм статистик байгаа. Тэгэхээр энэ дээр бид нар бас тодорхой өсөлтүүд бол гарч байгаа байх. Цаашид харин хуулиудыг чанартай гаргадаг, гарсан хуулиуд нь хэрэгждэг, нийгмийн амьдралд тийм давхардалгүй, хийдэлгүй зохицуулалт хийдэг л энэ тал руу болгох гэж бид нар хууль тогтоомжийн хуулийг үе үе боловсронгуй болгож өргөн мэдүүлж байгаа гэдгийг хэлье.

Г.Занданшатар:

Бадмаанямбуугийн Бат-Эрдэнэ гишүүн 1 минут.

Б.Бат-Эрдэнэ: Би нэг зүйлийг олон удаа хэлж байгаа. Бас санаа зовж байгаа зүйл бол салбар болгоны хуулиудыг Их Хурлаар санаачилж оруулж ирж батлуулдаг. Тэгээд салбар болгоны хууль дээр юу зохицуулж байна вэ гэхээр ерөөсөө тухайн салбарт ямар агентлаг бий болгох вэ, ямар сандал, суудал дарга цэргийн орон тоо бий болгох вэ. Тэгээд нийгмийн хамгаалал, цалинтай нь холбоотой ийм асуудлуудыг оруулж ирдэг. Тэгээд энийг нь ингээд бусад төрийн бүх албатайгаа уялдаа

байхгүйгээр ийм бодлого орж ирснээс болоод өнөөдөр ингээд шүүх, хуулийн байгууллагынх нь цалин өндөр, нийгмийн хамгаалал нь өндөр. Эмч, багш нарын цалин бага ч байдаг юм уу ингээд хоорондоо өрсөлдөөд явсаар байгаад тэгээд энэ маань ерөөсөө бодлого тэр чигтээ алдагдсан. Тэр нь улс орны эдийн засгийн 80 хувийг нь хувийн хэвшил нуруун дээрээ үүрнэ гэж ярьдаг боловч ингээд хувийн хэвшил чинь эндээ чирэгдэх ийм байдлаар орчхоод байна шүү дээ. Тэгэхээр энэ дээрээ нэгдсэн.../минут дуусав/

Г.Занданшатар: Хишгээгийн Нямбаатар сайд хариулъя.

Х.Нямбаатар: Тийм ээ тийм. Саяын Бат-Эрдэнэ гишүүний асуулт яг зөв асуулт. Бид нар тэр утгаараа сая 10 дугаар сард Засгийн газраас Төрийн болон орон нутгийн өмчит компанийн тухай хуулийг өргөн мэдүүлээд хэлэлцэх эсэхээ шийдчихсэн явж байгаа. Энэ хуулийг хаврын чуулганаар хэлэлцэх нь бол бидний хамгийн чухал зорилтуудын нэг. Энэ хуульд нэг том асуудал орж ирсэн нь төр 5, 5 жилээр хийх бизнесийнхээ тэр төрөл чиглэлийг баталъя. Өөрөөр хэлбэл үүнээс бусад чиглэлээр төр бизнес хийхгүй байя гэдэг дүрмээ тогтоож байгаа юм. Энэ нь гадаад дотоод хөрөнгө оруулагчид тэдгээр салбаруудад орох боломжийг нь нээж өгч байгаа юм.

Хоёрдугаарт тэр төр өөрийнхөө хийж байгаа бизнесүүд дээрээ засаглалыг нь сайжруулж, улс төрийн томилгоогоор төрийн өмчит компаниудыг удирддаг явдлыг бүрмөсөн хаая. Бусад бизнесүүдээ хувьчилъя. Өөрийнхөө хийж байгаа бизнесүүд дээр дандаа нээлттэй сонгон шалгаруулалтаар гүйцэтгэх удирдлага.../минут дуусав/

Г.Занданшатар: Гишүүд асуулт асууж, хариулт авч дууслаа. Дэмжсэн, дэмжээгүй үг хэлж болно. Тэгээд санал

хураалт явуулна. Тэгэхээр гишүүд чуулганы танхимд цуглаарай.

Хууль санаачлагчийн илтгэл болон Байнгын хорооны санал дүгнэлттэй холбогдуулж гишүүд асуулт асууж, хариулт авч дууслаа. Дэмжсэн, дэмжээгүй үг хэлэх хүн байна уу. Алга байна. Өөр байна уу.

Байнгын хорооны саналаар Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төслүүдийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэх нь зүйтэй гэсэн саналын томъёоллоор санал хураалт явуулна. Санал хураалт. Нэг хүнээр уначихлаа. Уг нь энэ дотор тэр орчуулга, тэр хэлний зөвлөл хуулиудын хэллэгүүдийг нэр томъёонд оруулж цэгцлэх жигдлэх гээд хэрэгтэй юмнууд байгаа юм. Тэр Дэгийн тухай хууль тэрийг бол анхан шатанд буцаагаад гишүүд санаачлаад энийг өөр тусад нь явуулж болно л доо. Содномын Чинзориг гишүүн.

С.Чинзориг: Дарга аа, би сая жаахан хожигдож орж ирээд дарж амжсангүй ээ. Дахиж санал хураалт явуулдаг юм уу. Хүчингүй болгоод.

Г.Занданшатар: Дахиж санал хураалт биш. Энэ санал хураалтыг хүчингүйд тооцох санал хураалт явуулна гэсэн Чинзориг гишүүний горимын саналаар санал хураалт явуулъя. Содномын Чинзориг гишүүний горимын саналаар санал хураалт. Содномын Чинзориг гишүүний гаргасан горимын санал дэмжигдлээ. Чинзориг гишүүний горимын санал дэмжигдсэн учраас санал хураалтыг дахин явуулъя. Горимын санал дэмжигдсэн учраас санал хураалтыг

дахин явуулъя. 60.5 хувийн саналаар санал дэмжигдлээ.

Төслүүдийг хэлэлцэх нь зүйтэй гэж гишүүдийн олонх үзсэн тул төслүүдийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжсэнд тооцон Хууль зүйн байнгын хороонд анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр шилжүүлж байна.

Сайнзориг хуулийн зөрчилтэй техникийн ажлууд дээр сайн сууна шүү.

Ер нь Дэгийн тухай хуулийг бол буцааж таарна. Хууль зүйн байнгын хороо дээр.

11.56 цаг.